

D • N

13/9 1953

Illusionernas utrikespolitik

Ur fruktan och oron inför det internationella läget framgår överallt planer och försök att trygga världsfreden och de av kommunismen hotade staternas frihet. Man kan här, med ganska stor klarhet, särskilja realpolitik och illusionspolitik. Realpolitiken söker nå uppgörelser i de konkreta fallen, men framför allt vill den genom att stärka de hotade staterna avskräcka angriparna, tvinga dem att inställa eller begränsa sina aktioner, på lång sikt förmå dem att avstå från erövrings-tanken såsom utsiktslös. Illusionspolitiken uppställer såsom omedelbart mål en ordning som har alla förtjänster utom möjligheten att förverkligas; detta mål, denna flyende utopi, blir i praktiken främst ett motiv för att inte göra det som för dagen är nödvändigt.

Många sådana tankelinjer har under de senaste åren framträtt som politiska alternativ, så tredje ståndpunkten, koncentrerat utformad i Frankrike, men med lockelse i andra länder, och den tyska socialdemokratins halvneutralism. En relativt preciserad variant möter i det program som Aneurin Bevan, oppositionsledare och tronpretendent inom Englands arbetarparti, inför den kommande partikongressen framlagt i Tribune. Hela detta sätt att spekulera kan belysas genom en granskning av Bevans resonemang.

Bevan framför sin plan i nio punkter, som snarast har karaktären av på varandra hopade slutledningar; i de flesta punkterna lär nästan alla principiellt instämma. "En upprustning av Västtyskland måste undvikas, ty ett delat Tyskland skulle söka återförening genom krig", detta är den första, i och för sig mest tveivelaktiga punkten. Tyskland måste emellertid, fortsätter Bevan, få möjlighet till återförening under ett fritt statskick, och "Ryssland måste förmås att vara med på

detta". Ryssland går dock inte med på saken om ett förenat Tyskland skulle bli anslutet till Västern. "Vi (Västern) kan likväl inte samtycka till ett Tyskland som inte bär samma bördor som våra rustningar innebär för oss"; å andra sidan kan Tyskland inte neutraliseras, ty detta är oförenligt med dess nationella frihet. Den enda utvägen — om det tyska problemet tas till utgångspunkt — är därför "en allmän och fortskridande avrustning". Denna avrustning måste ske genom att man på något sätt "klarar det besvärliga problem som den ömsesidiga kontrollen utgör".

Alldeles riktigt. Steg för steg visar Bevan att det enda riktiga vore internationell avrustning; rimligen måste han mena att denna skulle förenas med uppbyggande av en fast internationell rättsordning. Men han måste veta, liksom vi alla vet, att det är omöjligt att genomföra denna plan. Om Västern framför den, säger Ryssland nej, det vet vi alltför väl. Skall då Västern tvinga Ryssland — genom hot om krig eller rent av genom krig — att gå med på avrustning och ett slags världsstat? Nej, det menar Bevan dess bättre inte; han vill inte börja fredsarbetet med ett krig. Men i så fall måste andra lösningar, mindre tillfredsställande men mera genomförbara, utformas; vi kommer tillbaka till de "små" frågorna om tysk upprustning, Europaarmé och Atlantpakt. Vi finner att Bevans lösning inte bara är en skenlösning, utan något värre och farligare: ett hinder för praktiska överväganden, skyggglappar som skymmer realiteterna, en utopi som blir ett vapen mot det ofrånkomliga handlandet.

På samma sätt har man från än större perspektiv utdömt vad som göres och kan göras för fred och trygghet och rätt-

visa. Börja med att förvandla människornas hjärtan, det är den gamla välkända maningen som ofta blivit ett medel mot försvar, reformer och praktisk verksamhet. Gå direkt på en världsstat, en demokrati med två tusen miljoner medborgare, och bry er inte om småsaker som internationell rätt, trakatter och diplomati, det är en annan form av samma utopism. Här kan man verkligen använda ordet att det bästa blir det godas fiende. Den reella konsekvensen blir, i den mån tanken slår igenom, att man med hänsyn till det stora som inte kan göras avstår från det mindre men viktiga som kan göras.

Denna utopism är likvisst nödvändig, den håller de stora målen levande. Men alltför lätt omvandlas den att väsentligen tjäna som ett alibi för politiker som i missnöje och bitterhet tävlar med övermäktiga konkurrenter. Bevan söker skydd i det stora och lösliga perspektivet för att ohämmat kunna kritisera vad som görs, för att angripa USA, den konservativa regeringen i England, majoritetsledarna inom det egna partiet; han kan från sitt "högre" plan förakta och bekämpa allt och alla. Respekten för utopin försvinner då den degraderas till en utfallsport för den politiska taktiken.